

Afgørelser – Reg. nr.: 01316.00

**Fredningen vedrører: Daugbjerg Kalkgruber -
OPHÆVET se 07992.00**

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet   24-01-1951

Fredningsnævnet   09-05-1950

Kendelser

Deklarationer

Afgørelser – Reg. nr.:

Fredningen vedrører:

Bemærkninger:

Bemærkninger om formål og bestemmelser:

Denne fredning indeholder ingen udtrykkelig formålsbestemmelse. Formålet må derfor udledes ud fra en fortolkning af fredningsafgørelsen. I dokumentet er de generelle bestemmelser fremhævet. Den fremhævede tekst er vejledende og er fremhævet som hjælp til læseren. Fredningens generelle bestemmelser kan også optræde uden for de markerede områder. Et fuldstændigt billede af formål og bestemmelser forudsætter, at hele afgørelsen fra fredningsnævn og Overfredningsnævnet/klagenævn læses.

[Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af bestemmelserne](#)

Domme:

Taksationskommissionen:

Overfredningsnævnet:

Fredningsnævnet:

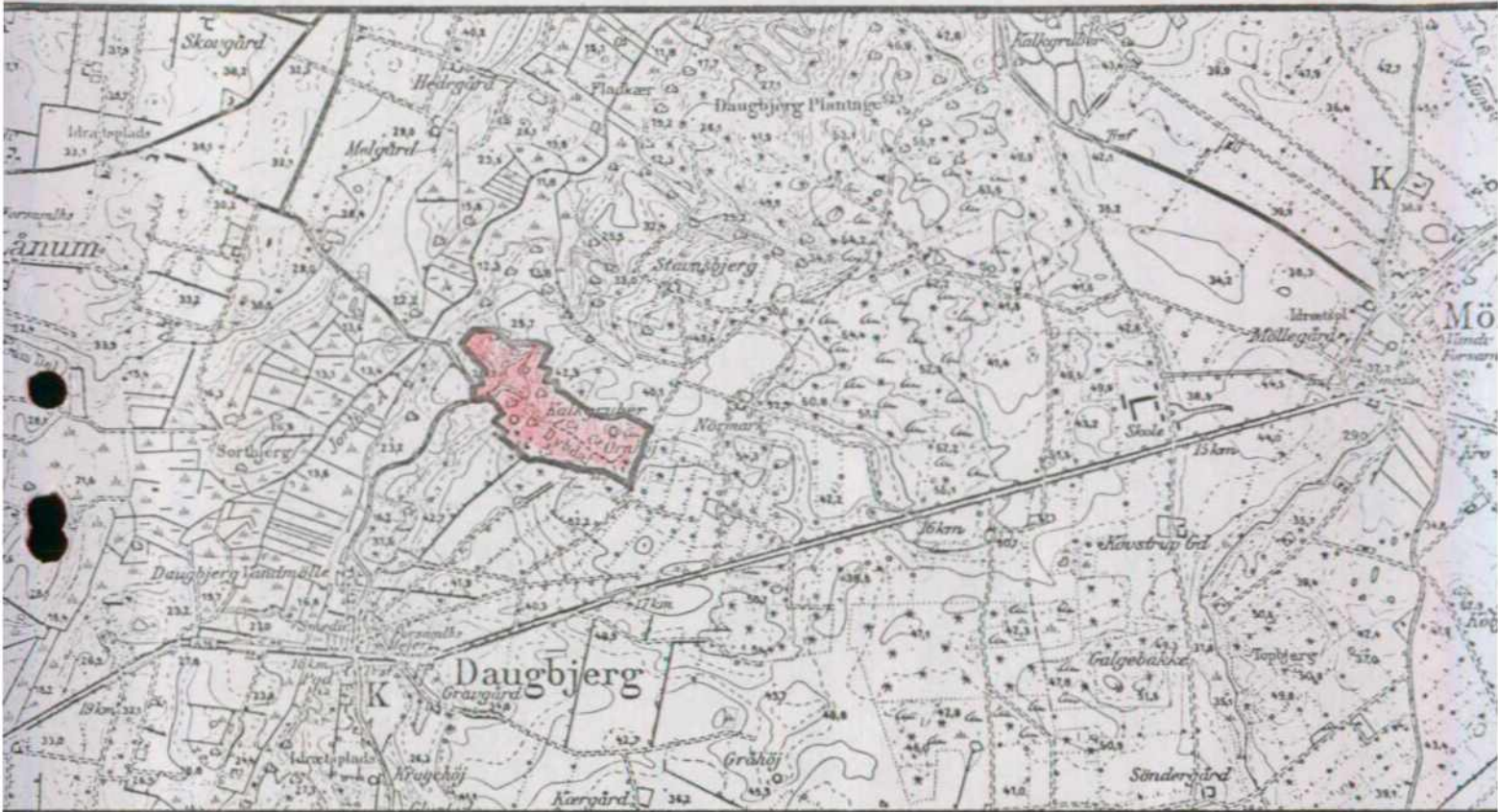
Forslag:

Dispensationer: sidst i filen med nyeste til sidst

OVERFREDNINGSNÆVNET >

Lokalitet : Gamle kalkgruber i Daugbjerg.

Kommune : Fjends - DAUGBJERG-BY-SOGN

1:25.000 - NR. 1215 II SV

J.nr. :

Fr.nr. : P 5 - 200 Fr. 3

Areal : 11,69 ha

Fredet: FNK 9. maj 1950,
OFNK 24. januar 1951,
FNTK 3. december 1951.

Formål : Sikring af kalkgruberne og "Dybdal"

Indhold : Status quo - Der må ikke bygges, brydes kalk eller
flint på arealet. Offentlig adgang - til gruberne dog
kun ifølge med opsynsmand.

Ejer : Private.

Påtaleret : Fredningsnævnet.

24/11-1951

U D S K R I F T

af

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL.

År 1951, den 24. januar, afsagde overfredningsnævnet på grundlag af skriftlig og mundtlig votering følgende

k e n d e l s e

i sagen nr. 987/50 vedrørende fredning af de gamle kalkgruber i Daugbjerg m.v.

Den af fredningsnævnet for Viborg amt den 9. maj 1950 afsagte kendelse er sålydende:

"Ved skrivelse af 26/6-1943 har Danmarks naturfredningsforening rejst sag angående fredning af de gamle kalkgruber i Daugbjerg. I skrivelserne anføres særlig følgende:

"I Daugbjerg sogn i Viborg amt forefindes en i flere henseender meget ejendommelig forekomst, nemlig de såkaldte "Gamle-Kalkgruber". Ved Daugbjerg og Mønsted træder et af de kalkstenslag, der betegnes som blegekridt, tæt op til overfladen. Fra gammel tid har der forskellige steder fundet brydning sted af kalken, og sådan brydning sker stadig - nu under industrielle former - ved kalkværkerne i Mønsted. For en del år siden - 20-30 år - opdagedes det, at der i Daugbjerg sogn i den såkaldte "Dybdal" forefandt kalkgruber, hvis eksistens ikke var kendt, og som måtte være fremkommen ved kalkbrydning i gamle tider. En nærboende mand, Hans Vestergaard, fik interesse for forholdet, og ved hans nærmere undersøgelser konstateredes der flere kalkgruber, og efter at Vestergaard - med betydelig arbejdsindsats - havde udgravet og rensat disse, fremtræder kalkgruberne nu som et helt net af underjordiske gange, som med talrige forgreninger strækker sig mere end en kilometer i en dybde af 10-20 m under jordens overflade langt ind i kalk-

lagene.

Naturfredningskomiteen for Viborg og omegn har overfor hovedbestyrelsen fremhævet, at der i årenes løb er rettet adskillige henvendelser til komiteen om at søge denne ejendommelige forekomst, som disse gamle kalkgruber er, fredet. Komiteen har om kalkgruberne anført, at kalkbrydningen ved Daugbjerg må antages at være påbegyndt i meget gamle tider - sandsynligvis for hundreder af år tilbage - således som det er omtalt i hjemstavnsbogen for Viborg amt fra 1938 pag. 213. Nærmere beretning haves dog ikke, men brydningen er antagelig ophørt, dog synes den af og til genoptaget i hvert fald omtales kalkbrydningen ved Daugbjerg i det topografisk - og økonomisk - beskrivende værk "Pontopidans Atlas" fra 1767 Bd. 4. pag. 592-94. Kalkgruberne var imidlertid helt gået i glemme da de - som nævnt - opdagedes for 20-30 år siden.

Nu er de meget kendte og søges af mange mennesker, på grund af den både naturvidenskabelige (geologiske) og historiske interesse, som knytter sig til dem, gøres de ofte til genstand for videnskabelige ekskursioner og søges som studiefelt af mange skoler og foreninger.

Komiteen har derhos fremhævet, at det terræn, hvorpå gruberne eller rettere indgangen til dem findes, det forannævnte "Dybdal", fremtræder som en slugt, hvis skråninger er kratklædte - væsentligst egekrat - blandet med anden bevoksning og med spredte træer. Vegetationen er i det hele set forskelligartet og afvekslende, der er et ikke ringe dyreliv: ræv, grævling, pindsvin, hugorm, høg, krage o.s.v., og hele terrænet fremtræder smukt i landskabelig henseende. Ovenover slugten findes også bevokset terræn, og på den nordlige del findes en gravhøj, hvorfra der er en ret vid udsigt. Gennem slugten og hen til grubernes indgang fører en græsklædt vej, som mod vest støder til den offentlige vej, som fra Daugbjerg fører i nordlig retning.

Ud fra det således anførte har komiteen indstillet til hovedbestyrelsen, at den ejendommelige forekomst, som de gamle kalkgruber er, søges fredet, og at i forbindelse hermed "Dybdal" og de nærmere omgivelser fredes.

3.

Ved at fremsende denne sag til det ærede fredningsnævnet skal hovedbestyrelsen udtale, at man fuldt ud kan slutte sig til komiteens indstilling om en fredning af det pågældende område. Med hensyn til de naturvidenskabelige - navnlig geologiske og botaniske forhold, som området frembyder, skal man henvisse til den vedlagte erklæring af 11/6-43 fra foreningens naturvidenskabelige udvalg, og det vil af denne fremgå, at en fredning af gruberne og det omliggende terræn vil være af betydelig naturvidenskabelig interesse. Da endvidere, efter hvad der foreligger også landskabelige, historiske og undervisningsmæssige hensyn taler for fredningen, skal hovedbestyrelsen anmode fredningsnævnet om i henhold til naturfredningslovens § 1 jfr. § 8, 1. stk. at optage til behandling spørgsmålet om fredning af det omhandlede område.

Med hensyn til indholdet af fredningsservitutten skal man tillade sig at anføre, at det om terrænet formentlig må bestemmes, at det skal bevares i den nuværende tilstand uden bebyggelse, opdyrkning eller beplantning, og at terrænet ikke må forstyrres ved gravning eller på anden måde. Om selve gruberne bør det formentlig fastsættes, at de skal bevares i deres nuværende tilstand og ikke på nogen måde må forstyrres. Gruberne ligger på privat grund, og vejen gennem "Dybdal" må regnes for at være en privat vej. Det har hidtil været tilladt offentligheden at færdes ad denne vej og bese gruberne og gå ned i gangene. Efter foreningens formening bør der dog samtidig med en fredning træffes bestemmelse om, at almenheden har ret til at færdes til fods ad vejen gennem "Dybdal" fra den offentlige vej til gruberne og til at bese gruberne og gå ned i grubegangene."

Forslaget omfatter:

Et areal på ca. 8,48 ha af matr. nr. 6a, Daugbjerg by og sogn, tilhørende gårdejerne Jens Chr. Knudsen og Knud Knudsen.

Et areal på ca. 0,47 ha af matr. nr. 9a smst. tilhørende gårdejer Karl Kristensen Nørremark.

Et areal på ca. 0,10 ha af matr. nr. 14a smst. tilhørende gård-ejer Carl Thomsen.

Et areal på ca. 0,14 ha af matr. nr. 91 smst.

Et areal på ca. 0,61 ha af matr. nr. 9k smst. tilhørende gårdejer Theodor Ludvig Clausen.

Naturfredningsforeningens naturvidenskabelige udvalg har i sagen afgivet følgende erklæring af 11/6 1943.

"Efter opfordring fra formanden for Viborg-Komiteen hr. landsdommer Albert Dornonville de la Cour, har det naturvidenskabelige udvalg ved dets formand besigtiget det kratbevoksede område, som dækker siderne af den dalsenkning, Dybdal, i hvilken de gamle kalkgruber i Daugbjerg i sognet af samme navn i Viborg amt findes.

Terrænets overflade i bunden af dalen er stærkt præget af den kalkbrydning, som foregik her i tidligere tid, og dette har i høj grad været medbestemmende for den fordeling af vegetationen, som nu ses. Men i løbet af den lange tid, som er forløbet, siden kalkbrydningen her ophørte, har vegetationen indstillet sig efter forholdene, er kommet i ro og har fæstnet sig i harmonisk smuk ligevægt. Langs siderne af den smalle, græsgroede vej, som løber op langs dalen, findes små flader med en for kalkrig grund karakteristisk overdrevsvegetation. Man bemærker særligt Enghavre (*Avena pratensis*), Lav Tidsel (*Cirsium acaule*) og Vild Hør (*Linum catharticum*). Her vokser også knoldet Mjødurt (*Filipendula hexapetala*) og ind mod randen af krattet findes bl.a. den smukke forskelligbladet Tidsel (*Cirsium helenioides*) og Kransbørste (*Clinopodium vulgare*), som ikke ofte træffes i det nordlige Jylland.

Omgivende disse overdrev og delvis skjulende de gamle gruber kupler sig frodige krat af forskellige buske, blandt hvilke arter af pil er fremtrædende, og derover hæver sig egekrattet på begge dalsider. Krattets vedplanter er de sædvanlige: Stilk-Eg, Bøvreasp, almindelig Røn, Enebær, Tørstetræ, Kaprifolie m.fl. Der er set en enkelt gammel bøg, men fornylig er et sted indplantet unge bøge. En lille bestand af middelaldrende avnbøg må også være plantet. Særlig karakteristisk for egekrattets bundvege-

tation er de udstrakte bevoksninger af fruebær (*Rubus Saxatilis*), et sjældent syn på disse egne. Også f. eks. Nikkende Flitteraks (*Melica nutans*) og Tjærenelike (*Viscaria vulgaris*) må nævnes samt vild kørvel (*Anthriscus silvester*), der ikke er hyppig som skovbundsplante i Nordjyllands egekrat. Skov-jordbær er meget fremtrædende i Dalen på lysere partier mellem buskene.

Denne ejendommelige og rige vegetation i og på siderne af Dybdal danner en meget smuk ramme omkring de gamle kalkgruber og teglovne og udgør med disse et i forhold til det øvrige opdyrkede landskab smukt hele, der taler stærkt både til den historiske sans og til naturfølelsen, og det naturvidenskabelige udvalg kan meget anbefale fredningen deraf."

Naturfredningsrådet har afgivet følgende erklæring af 14/5-45.

"Rådet har under 31/3-1944 fra fredningsnævnet modtaget til udtalelse vedlagte sag om fredning af de gamle kalkgruber i Daugbjerg, matr. nr. 6a, Daugbjerg by og sogn, rejst af Danmarks naturfredningsforening.

Forinden en udtalelse kunne afgives, skønnede rådet det påkrævet at lade foretage en fuldstændig opmåling af de underjordiske grubegange. Denne undersøgelse blev foretaget i oktober-november 1944 af "Danmarks geologiske Undersøgelse", ved ingeniør Arne Jespersen. Herunder blev grubegangene opmålt og nivelleret og indføjet på matrikuls kortene.

Rådet har endvidere fra statsgeolog, dr. phil. Sigurd Hansen indhentet en udtalelse om de geologiske forhold i og omkring grubegangene. Denne udtalelse samt kortmateriale vedlægges sagen. Rådet kan på basis af de foreliggende oplysninger udtale, at man overensstemmende med dr. Sigurd Hansen må finde det meget ønskeligt at opnå en totalfredning af grubegangene på matr. nr. 6a såvel udfra fagligt-geologiske som geologisk-pædagogiske grunde.

Man skal særlig henviser til 1) at selvom der i øjeblikket uden vanskelighed kan opnås tilladelse til besigtigelse af det større brud ved Mønsted, kan dette ikke ud i fremtiden påregnes med sikkerhed, 2)

at de gamle kover i Daugbjerg danner et værdifuldt supplement til de undersøgelser, der foretages i Mønsted, og, hvad der må skønnes særlig tungtvejende 3) at samme gamle kover er blandt de få synlige minder om fortidens minedrift i Danmark, således at de også af historiske grunde for at forstå den erhvervsmæssige og industrielle udvikling vil være værdifuld at bevare.

Med hensyn til selve Dybdal kan rådet slutte sig til den af Danmarks naturfredningsforenings naturvidenskabelige udvalg afgivne udtalelse, baseret bl.a. på en besigtigelse ved professor Knud Jessen. Rådet kan ganske tiltræde, at man finder det ønskeligt at bevare slugtens ejendommelige, harmoniske og rige vegetation, der foruden dens skønhed i sig selv tillige danner en smuk ramme om de geologiske fænomener.

Hvad enkelthederne i en eventuel fredning angår, foreslår rådet at gangene bevares i deres nuværende tilstand, herunder navnlig, at al fremtidig erhvervsmæssig brydning eller gravning af kalk og flint forbydes. Både de nu opmålte og tilgængelige kover og sådanne, som endnu ikke er udrensedede og tilgængelige bør omfattes af fredningsbestemmelserne. Gangenes sider og loft må ikke yderligere udhugges, men løst materiale på gangenes gulv kan fjernes, såvel de på forhånd kendte, som i nyopdagede gangpartier, når passage forholdene gør det ønskeligt. Enhver anden erhvervsmæssig udnyttelse af gangene end til pædagogisk og turistmæssig fremvisning bør være forbudt. Almenhedens adgang til koverne mod en passende entreafgift bør formentlig også sikres i fredningsdeklarationen.

Desuden vedrørende forholdene over jorden, at terrænet bevares i sin nuværende naturtilstand, herunder navnlig, at bebyggelse og dyrkning forbydes, ligeledes plantning af nåletræer, og at allerede forekommende nåletræer samt fremtidig selvsåning af sådanne fjernes. Endvidere er der fra rådets synspunkt intet til hinder for, at moderat hugst i krattet kan foretages.

Udnyttelse af flint fra de gamle affaldshobe bør forbydes. Den dyr-

kede del af parcellen bør formentlig kun tillades anvendt til landbrugsmæssige formål.

Iøvrigt bør landskabelige, botaniske og turistmæssige betragtninger anlægges ved afgørelsen om fredningsbestemmelserne.

De ovenanførte fredningsbestemmelser vil antagelig medføre, at kontrakten mellem "De jyske Kalkværker" og ejerne af matr. nr. 6a, brødrene Knudsen må annulleres. Har der i denne kontrakt af 1890 foreligget en betaling een gang for alle for afhændelse af kalkbrydningsretten, kan ejerne (brødrene Knudsen) jo næppe have indvendinger at gøre med hensyn til fredningen af kalken og koverne. Hvad firmaets interesser angår foreligger der den mulighed, at dettes båndlæggelse af kalkbrydningsretten hovedsagelig skyldes ønske om, at arealet sikres, så konkurrenter ikke optræder på det. Denne sikring opnår firmaet jo også ved en fredningsdeklaration som den antydede på matr. nr. 6a.

En fredning af matr. nr. 6a. alene vil efter rådets formening være fuldt tilstrækkelig for de underjordiske ganges vedkommende. Med hensyn til forholdene over jorden savner rådet desværre materiale til en bedømmelse af, hvorvidt fredningen også bør omfatte eventuelt krat- og lyngklædte dele af matr. nr. 9k, 9₁, 9a og 14a.

Påtaleret overfor misligholdelser af fredningen bør eventuelt tildeles såvel Naturfredningsrådet som Danmarks geologiske undersøgelse."

Nævnet har besigtiget lokaliteterne.

Efter at nævnet havde rettet en henvendelse til naturfredningsforeningen om udarbejdelse af et udkast til regulativ for offentlighedens eventuelle adgang til gruberne, har Naturfredningskomiteen for Viborg og omegn til nævnet i skrivelse af 3/7-1946 udtalt følgende:

"Ved hoslagt at tilbagesende den med skrivelse fra Danmarks naturfredningsforening af 7. f.m. modtagne sag vedrørende fredning af de gamle kalkgruber ved Dsugbjerg i Viborg amt - hvilken sag nu af fredningsnævnet for Viborg amtsrådsreds er tilstillet den ærede forening med anmod-

ning om at ville fremsende udkast til et regulativ for adgangen til disse gruber efter eventuel fredning - skal komiteen meddele, at sagen har været behandlet i et møde, hvor samtlige komiteens medlemmer med undtagelse af formanden var tilstede.

Det vedtoges her enstemmigt at slutte sig til foreningens forretningsudvalgs anskuelse, at det må foreslås, at der antages en opsynsmand ved gruberne, og at offentligheden alene får adgang til disse ved henvendelse til denne mand, som må ledsage de besøgende eller drage omsorg for, at de under besøg i gruberne får anden stedkendt pålidelig ledsagelse. Den pågældende opsynsmand vil formentlig kunne findes indenfor de nærboendes kreds, og komiteen vil selvfølgelig gerne være til rede med at søge at udfinde en egnet person, men man må formene, at det på sagens nuværende standpunkt er for tidligt at foretage skridt i så henseende. Denne opsynsmand må der pålægges pligt til uopholdelig at give fredningsnævnet meddelelse, hvis han formener, at der kan opstå fare ved færdsel i gruberne.

Med hensyn til udfærdigelse af regulativ skal man anføre, at der deri formentlig må indeholdes bestemmelser i retning af følgende:

1. Der tilstedes almenheden adgang til på eget ansvar at færdes i gruberne efter forudgående henvendelse til den nærmere angivne opsynsmand, som er berettiget til for omvisningen at oppebære en betaling, der nærmere må anføres dels for enkeltpersoner, dels for selskaber på over 12 personer. Yderligere bør der for skoler fastsættes en nedsat betaling.
2. De besøgende skal rette sig efter opsynsmandens anvisninger, blandt andet med hensyn til, hvor mange der på een gang må gå ind i gruberne, og hvor langt de må gå ind.
3. I krattet og bevoksningerne om gruberne må de besøgende ikke færdes udenfor de anlagte veje og stier. Afbrækning af grene og plukning af blomster er ikke tilladt. Det er forbudt i og udenfor

gruberne at henkaste affald, flasker og lignende. Det bør måske overfor fredningsnævnet fremhæves, at naturfredningsforeningen ikke kan påtage sig nogen garanti med hensyn til den indtægt, en eventuel opsynsmand kan forvente for sin ulejlighed."

Ved skrivelse af 13. august 1949 har Naturfredningskomiteen for Viborg og omegn på naturfredningsforeningens vegne udvidet påstanden til at omfatte et yderligere areal på ca. 3,21 ha af matr. nr. 6a, idet det er hensigten at hindre opførelse af en restaurationsbygning i nærheden af "Dybdal".

Ved deklaration l. 23/12-1890 har ejeren af matr. nr. 6a overdraget retten til at bryde og lade bryde kalk og flint på matr. nr. 6a, til a/s "De jyske kalkværker". I overdragelsen er indbefattet den ejeren eller ejendommen tilkommende ret eller andel i Daugbjerg bymænds fælles kalkdrift med tilhørende ovne, grave og fælleslodden. Undtaget er dog ejendommens ret til at tage gødningskalk til ejendommens eget brug. Af de i fredningssagen interesserede lodsejere har endvidere ejerne af matr. nr. 9a, 14a, overdraget tilsvarende ret som ovennævnt til a/s "De jyske Kalkværker".

De i sagen interesserede lodsejere har haft lejlighed til at udtale sig og de har alle protesteret mod fredningen og påstået sig tilkendt erstatning.

Under hensyn til, at der under sagen er fremkommet oplysninger om, at bymænd i Daugbjerg m.fl. fra gammel tid skulle have ret til brydning og brænding af kalk i "Dybdal", har nævnet ved bekendtgørelse i statstidende og lokale blade indkaldt dem, der måtte mene sig berettiget til sådan brydning og brænding til et møde med nævnet for at redegøre for deres ret og nedlægge påstand i sagen.

På det efter indkaldelsen af nævnet afholdt møde mødte gårdejer Niels Mølgaard Christensen som ejer af matr. nr. 10a og foreviste en udskrift dateret april 1895 af matrikullen for matr. nr. 10 Daugbjerg, hvoraf

det fremgår, at matr. nr. 10 har en ret til kalkgravning på bl.a. matr. nr. 6 Daugbjerg. Han har oplyst, at retten ikke omtales i hans skøde, men at der i et ældre skøde på ejendommen omtales en ret til kalkbrydning i "Sorens grav", men han ved ikke, hvor denne er beliggende. Den oven, hvor ejendommen tidligere har brændt kalk, ligger ikke på matr. nr. 6a.

Sognefoged Faarbæk, Engedal, ejer af matr. nr. 3b og 5b Engedal har oplyst, at der i hans skøde l. 5/12 1911 er anført, at ejendommen har ret til kalkbrydning i Daugbjerg, men stedet er ikke nærmere specificeret. Han har aldrig selv brændt kalk, men har taget gødningskalk.

Retten har været udlejet til en mand ved navn Damgaard for en årlig leje af 10-40 kr.

Gårdejer Visti Jensen, ejer af matr. nr. 8a Daugbjerg, har forevist sit skøde l. 25/8 1935, hvor kalkbrydningsretten er forbeholdt. Han har aldrig hentet kalk eller været med hertil fra sin ejendom. Hans sælger, der nu er død sagde, at retten angik "Dybdal".

Gårdejer Visti Hansen, ejer af matr. nr. 7a smst. har oplyst, at han mener at have ret til at tage kalk i "Dybdal". Retten har været udlejet til "De jyske Kalkværker" for 49 år, men dette lejemål er bortfaldet.

Gårdejer Chr. Damgaard, ejer af matr. nr. 1f m.fl. Daugbjerg, der har fået ejendommen efter sin fader ved skøde i 1934, har oplyst, at hans fader havde ret til at tage kalk i "Dybdal", hvilket bl.a. fremgår af en til sagen udlånt højesteretsdom af 27. januar 1899. Faderen var den sidste, der brændte kalk i "Dybdal", hvilket skete i 1917. Den nuværende ejer har aldrig brændt kalk i "Dybdal", men har hentet gødningskalk der.

Endvidere har gårdejer Karl K. Nørremark, som ejer af matr. nr. 9a ved underhånds-henvendelse til nævnet meddelt, at han, hvis forgænger har overdraget retten til brydning og brænding af kalk til a/s De jyske

Kalkværker, jfr. foran, men forbeholdt sig at tage kalk til gødningsbrug, har en sådan ret f.s.v. angår kalkgraven på matr. nr. 6a.

De nævnte lodsejere har bemærket, at retten ikke i øjeblikket har nogen større værdi, bortset fra retten til at tage gødningskalk, men de hævder, at en ret til brydning og brænding af kalk vil kunne få overordentlig stor værdi. De påstår sig derfor tilkendt erstatning, hvis fredningen gennemføres, men de har ikke nedlagt påstand om noget bestemt beløb.

For "De jyske Kalkværker" har direktør Holten Andersen erklæret, at man frafalder krav på erstatning, selvom en ret til at tage gødningskalk i "Dybdal" bortfalder ved fredningen, hvorimod kalkværkerne må påstå sig tilkendt erstatning, hvis ret til brydning og brænding af kalk bortfalder ved fredningen, og der på dette grundlag tilkendes andre interesserede erstatning.

Med hensyn til den nedlagte påstand om fredning har nævnet enstemmigt vedtaget at pålægge matr. nr. 6a, 9k, 9l, 14a og 9a alle af Daugbjerg by og sogn i det omfang, det er vist på det kendelsen vedhæftede kort, servitut således:

Arealet skal henligge i samme tilstand som nu og må ikke bebygges, hverken varigt eller midlertidigt, ligesom der ikke må anbringes boder, skure, master eller andet, der kan virke skæmmende. Der må ikke på arealet brydes eller brændes kalk, ej heller brydes kalk til gødningsbrug eller lignende, ligesom al brydning og bortfjernelse af flint er forbudt. Arealet må ikke beplantes med nåletræer af nogen art, ligesom hugst af den bestående trævegetation kun må finde sted til ejerens private brug. Arealet må ikke anvendes til græsning af kreaturer. Almenheden har adgang til færdsel gennem terrænet af den derigennem førende vej. Henkastning af papir affald er forbudt. Det på kortet viste areal af matr. nr. 6a nord vest for det foran omhandlede må ikke uden nævnets tilladelse bebygges varigt eller midlertidigt, ligesom der ej heller på dette må opstilles

skure, boder, master eller andet, der kan virke skæmmende. De på matr. nr. 6a værende gamle kalkgrave, som er vist på et sagen vedlagt kort, skal henligge som nu og må navnlig ikke anvendes til brydning af kalk eller flint.

Med hensyn til almenhedens adgang til disse gange har nævnet under hensyn til den fare, der må anses for at være forbundet med en ukontrolleret adgang ikke ment at kunne træffe bestemmelse om adgang nu, men nævnet vil være sindet, når en efter nævnets skøn betryggende ordning for tilsyn med adgang til gangene foreligger, at tage spørgsmålet op til afgørelse ved en tillægskendelse.

For de i det foregående fastsatte fredningsbestemmelser tillægges der følgende erstatninger:

Ejerne af matr. nr. 6a Daugbjerg by og sogn Knud Knudsen og Jens Chr. Knudsen, for det areal på 8,48 ha, som oprindeligt alene påtænkes fredet, en erstatning på 400 kr. pr. ha eller 3392 kr., samt for tillægsarealet 3,21 ha en samlet erstatning på 100 kr. ialt 3.492 kr.

Ejeren af matr. nr. 9a smst., Karl K. Nørremark, en erstatning på 400 kr. pr. ha eller 188 kr.

Ejeren af matr. nr. 14a smst., Carl Thomsen en erstatning på 400 kr. pr. ha eller 40 kr.

Ejeren af matr. nr. 9k, 9l smst., Theodor Ludvig Clausen en erstatning på 400 kr. pr. ha eller 300 kr.

De tilkendte erstatninger vil være at udbetale til ejerne, idet ingen af ejendommens panthavere har nedlagt påstand på andel i erstatningssummerne. Et af statskassen som panthaver i matr. nr. 14a, Daugbjerg by og sogn taget forbehold om andel i erstatning, hvis disse vil overstige 200 kr., bliver som følge af det foran statuerede ikke aktuelt.

Hvad angår erstatning for ophævelse af den bymændene tilkommende ret til kalkbrydning i "Dybdal", finder nævnet at en erhvervsmæssig brydning og brænding af kalk, der i "Dybdal" må antages kun at kunne finde

sted under ret primitive former, og som der efter det oplyste ikke har fundet sted siden 1917, ikke i fremtiden kan antages at have nogen værdi, hvorfor der ikke for nedlæggelse af en sådan ret vil være at tilkende nogen erstatning.

Hvad derimod angår retten til at tage gødningskalk i "Dybdal" vil der formentlig ikke være noget til hinder for udevelsen af en sådan, idet dog bemærkes, at der, som forholdene foreligger på stedet, ikke kan antages at være gjort brug af en sådan ret i nævneværdigt omfang.

Der findes herefter at måtte tillægges de personer, der efter nævnets fornævnte indkaldelse har nedlagt påstand derom, og hvis ret til at tage gødningskalk skønnes behørigt godtgjort, en skønsmæssig erstatning, der fastsættes således:

Niels Mølgaard Christensen, som ejer af matr. nr. 10a Daugbjerg by og sogn	50 kr.
Sognefoged Niels Faarbæk, som ejer af matr. nr. 3b, 5b, Engedal, Daugbjerg sogn	50 kr.
Visti Jensen, som ejer af matr. nr. 8a Daugbjerg by og sogn	50 kr.
Visti Hansen, som ejer af matr. nr. 7a Daugbjerg by og sogn	50 kr.
Chr. Dagaard, som ejer af matr. nr. 1f m.fl. Daugbjerg by og sogn	50 kr.
Karl K. Nørremark, som ejer af matr. nr. 9a Daugbjerg by og sogn	50 kr.

De tilkendte erstatninger udredes med $\frac{2}{3}$ af statskassen og $\frac{1}{3}$ af Viborg amtsfond.

De fredede arealer vil ved nævnets foranstaltning være at udstykke og særskilt matrikulere.

Kendelsen vil være at tinglyse på de fredede arealer.

Påtaleretten tillægges fredningsnævnet for Viborg amtsrådsreds."

Sagen er forelagt overfredningsnævnet i medfør af naturfredningslovens § 19, 3. stk., hvorhos kendelsen er indanket af Niels Mølgaard Christensen, Niels Faarbæk, Visti Jensen, Visti Hansen, Chr. Dangaard og Karl K. Nørremark, hvilke har påstået de dem tilkendte erstatninger for bortfald af retten til at tage gødningskalk i "Dybdal" forhøjet.

Overfredningsnævnet har den 17. august 1950 foretaget besigtigelse og forhandlet med de ankende og andre i sagen interesserede.

Der opnåedes herunder enighed med de ankende om, at erstatningerne for bortfald af retten til at tage gødningskalk i "Dybdal", i kendelsen fastsat til 50 kr. til hver, forhøjes til 400 kr. til hver.

Da overfredningsnævnet iøvrigt kan tiltræde det i kendelsen anførte, vil denne være at stadfæste med den af det foranstående følgende ændring.

T h i b e s t e m m e s :

Den af fredningsnævnet for Viborg amt den 9. maj 1950 afsagte kendelse vedrørende fredning af de gamle kalkgruber i Daugbjerg m.v. stadfæstes med den af det foranstående følgende ændring.

I erstatning udbetales følgende beløb:

Knud Knudsen og Jens Chr. Knudsen, Daugbjerg	3.492 kr.
Karl K. Nørremark, Nørremark	588 "
Carl Thomsen, Daugbjerg	40 "
Theodor Ludvig Clausen, Daugbjerg	300 "
Niels Mølgaard Christensen, Daugbjerg	400 "
Niels Faarbæk, Daugbjerg	400 "
Visti Jensen, Daugbjerg	400 "
Visti Hansen, Daugbjerg	400 "
Chr. Dangaard, Daugbjerg	400 "

Erstatningsudgiften, ialt 6.420 kr., udredes med 2/3 af statskassen og 1/3 af Viborg amtsfond.

Grænserne for det fredede område og beliggenheden af grubegangene

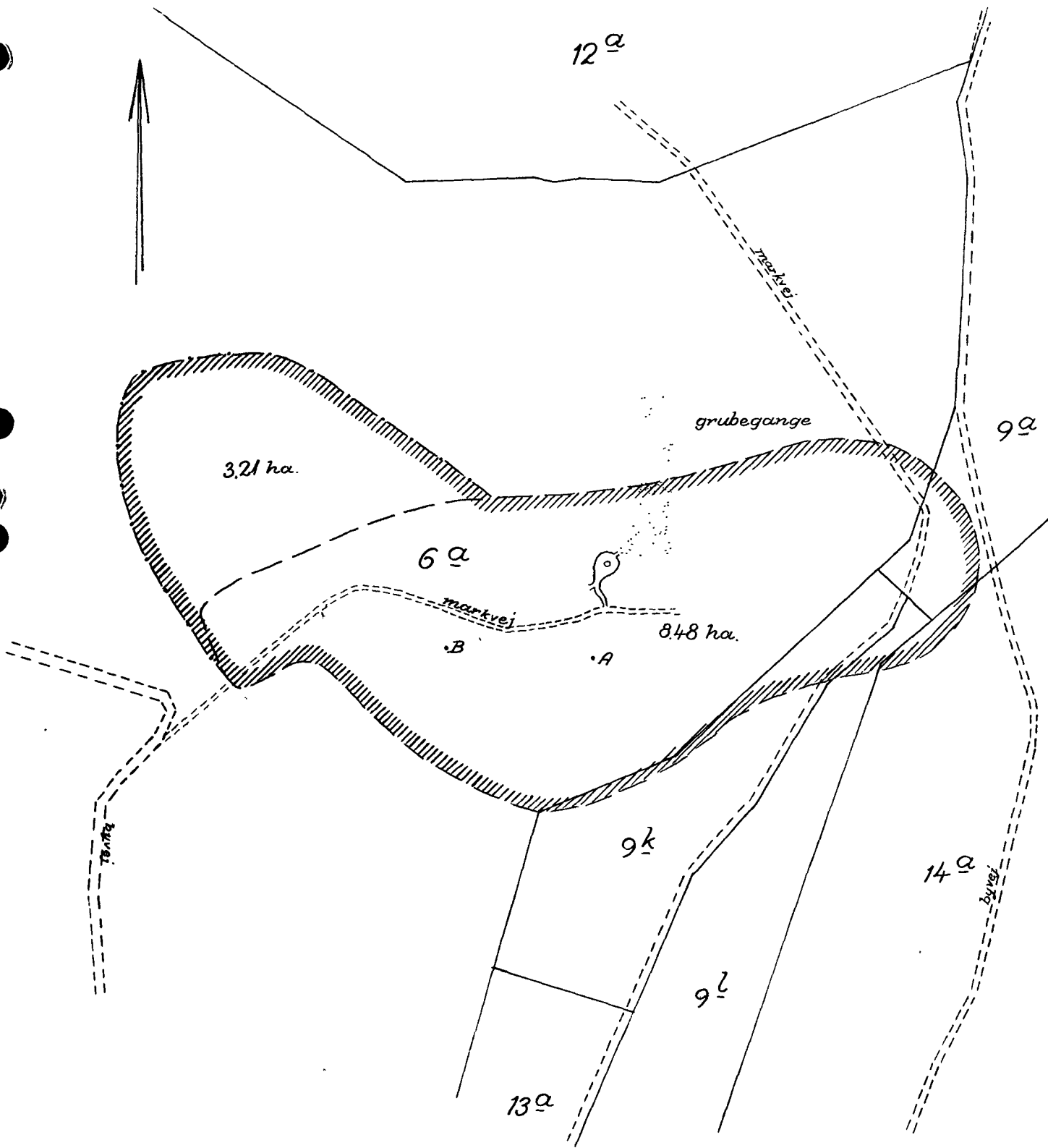
fremgår af et nærværende kendelse vedhæftet kort nr. Vi 103.

Udskriftens rigtighed
bekræftes.

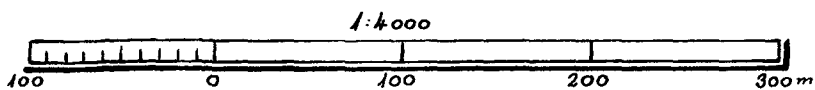
F. Grae

overfredningsnavnets sekretær

//// //// fredningsgrænse

- - - - grubegange

Naturfredningskonsulentens kontor København d. 1-11-50.
By: <i>Darbjerg</i> Sogn: --
Plan nr. <i>Vi 103</i>

FREDNINGSNÆVNET >

CITERET FULDT UD I OFN K AF 24/1 1951

U d s k r i f t

af

PROTOKOL FOR FREDNINGSMÆNDET FOR VIBORG AMTSRÅDSKREDS.

---ooO§\$Ooo---

År 1950 den 9. maj kl. 14³⁰ afholdt fredningsnævnet for Viborg amtsrådskreds møde på ejendommen matr. nr. 6a, Daugbjerg by og sogn.

Der foretoges: Sag ang. fredning af de gamle kalkgruber i Daugbjerg. (fortsat).

Mødt var fredningsnævnets medlemmer: Formanden, civildommer Otto Kiørboe, Viborg, det amtsvalgte medlem, amtsvejsinspektør Dalberg, Viborg og det sognevalgte medlem for Daugbjerg-Mønsted Smøllerup kommune, gårdejer Kr. Harrestrup, Harrestruplund.....

Nævnet fortsatte derefter mødet på Harrestruplund, hvor det drøftede sagen og derefter afsagde sålydende

K e n d e l s e:

Ved skrivelse af 26/6-1943 har Danmarks naturfredningsforening rejst sag angående fredning af de gamle kalkgruber i Daugbjerg.

I skrivelsen anføres særlig følgende:

"I Daugbjerg sogn i Viborg amt forefindes en i flere henseender meget ejendommelig forekomst, nemlig de såkaldte "Gamle-Kalkgruber" Ved Daugbjerg og Mønsted træder et af de kalkstenslag, der betegnes som blegekridt, tæt op til overfladen. Fra gammel tid har der forskellige steder fundet brydning sted af kalken, og sådan brydning sker stadig - nu under industrielle former - ved kalk-

UDSKRIFT

af

Forhandlingsprotokollen for Fredningsnævnet for VIBORG Amtsråds-
kreds.

År 1951 d. 3. december kl. 14 afholdt fredningsnævnet
for Viborg amtsråds-kreds møde i Daugbjerg forsamlingshus.

Der foretoges :

Sag. ang. fredning af de gamle kalkgruber i
Daugbjerg (forts.). Spørgsmål om fastsæt-
telse af ordensreglement for adgangen til
gruberne, jfr. forbeholdet i fredningsnæv-
nets kendelse af 9/5 1950, stadfæstet af
overfredningsnævnet d. 24/2-1951.

Mødt var fredningsnævnets medlemmer, formanden, civilinge-
niør Otto Kjørboe, Viborg, det amtsvalgte medlem, amtsvejnspektør
V. Rasmussen, Overlund, og det sognevalgte medlem for Daugbjerg-
Mensted-Trollerup kommune, gårdejer Kr. Harrestrup, Harrestruplund.

Der fremlagdes :

- A. Skrivelse af 29. oktober d. A. fra Danmarks Naturfredningsfor-
ening.
- B. Udkast til ordensreglement.
- C. Skrivelse af 11. august 1951 fra Naturfredningskomiteen for
Viborg og omegn.
- D. Skrivelse af 20. oktober 1951 fra Danmarks geologiske Under-
søgelse.
- E.G. Tilsigelser i forkyndt stand.

For Naturfredningskomiteen for Viborg og omegn mødte lands-
dommer la Cour.

Ejerne af matr. nr. 6a, Daugbjerg by og sogn, hvorpå grubegan-
gene er beliggende, Knud Knudsen og Jens Chr. Knudsen var mødt.

Panthaveren i matr. nr. 6a, Kreditforeningen i Viborg, var ikke
mødt.

Sagen drøftedes og man enedes om visse ændringer i det frem-
lagte udkast til ordensreglement.

REG NR 1951

Nævnet drøftede sagen og afsagde derefter sålydende

K e n d e l s e :

Efter at der nu er forelagt fredningsnævnet et udkast til reglement for adgang til kalkgruberne i Dybdal, ligesom det skønnes behørigt oplyst, at der ikke kan antages at foreligge nogen fare for sammenstyrtning i gruberne, bestemmer nævnet herved, idet man stadfæster det forelagte udkast til reglement, at der tillægges almenheden adgang til færdsel i gruberne på eget ansvar og under iagttagelse af reglementets bestemmelser.

Det stadfæstede reglement er sålydende :

O R D E N S R E G L E M E N T E R

for færdsel på det fredede område af matr.nr. 6a Daugbjerg-Dybdal - og for adgang til kalkgruberne.

1. Den almenheden ved overfredningsnævnets kendelse af 24/2-1951 tillagte adgang til færdsel gennem det fredede terræn ad den til kalkgruberne førende vej omfatter alene gående færdsel og færdsel med cykler. Hunde må ikke medtages. Færden i kratet og bevoksningerne omkring gruberne og afbrækning af grev og plukning af blomster og bær er forbudt.
2. Der tillægges almenheden adgang til på eget ansvar at gå ned i grubegangene efter henvendelse til ejeren, eller til en af ham ansat opsynsmand. Indgangen til gruberne skal iøvrigt holdes låset.
3. Ejeren har ret til for adgang til gruberne at oppebære en betaling, der ansættes således : Enkeltpersoner : 50 øre for hver. Selskaber på over 10 personer og skoler indrømmes nedsat betaling. Taksterne kan ændres med fredningsnævnets samtykke.
Videnskabelige ekskursioner har fri adgang.
4. De besøgende skal rette sig efter de anvisninger, der gives af ejeren eller af den ansatte opsynsmand, derunder med hensyn til, hvor mange der på een gang må gå ind i gruberne, og hvor langt de må gå ind.

Opsynsmanden er pligtig til at ledsage de besøgende i gruberne og sørge for forsvarlig belysning af disse samt fornøden afmærkning.

5. Opstår der fare for sammenstyrtning af gruberne eller anden fare for de besøgende, skal ejeren standse adgangen til gruberne og give indberetning om forholdet til formanden for fredningsnævnet for Viborg amtsrådsreds.

6. Det er under strafansvar efter naturfredningslovens § 34 forbudt på det fredede område at henkaste papir, affald, flasker, konserverdåser o.l. "

Det påhviler ejeren at lade et eksemplar af reglementet opslå ved indgangen til gruberne på en efter nævnets skøn betryggende måde.

Det påhviler ham endvidere til enhver tid at holde nævnet underrettet om, hvem der er ansat som opsynsmand.

Nærværende kendelse vil være at tinglyse på ejendommen matr. nr. 6a, Daugbjerg by og sogn, der er noteret som landbrug i forbindelse med matr.nr. 6c, 9f, smst., som tillæg til den d. 16/5-1950 og 31/1 1951 tinglyste fredningskendelse.

Påtaleberettiget er fredningsnævnet for Viborg amtsrådsreds.

De mødte påhørte kendelsens afsigelse. De frafaldt anke og forkyndelse af kendelsen.

Sagen sluttet.

Mødet hævet.

Otto Kiørboe. V. Rasmussen. Kristen Harrestrup.

Udskriftens rigtighed bekræftet.

Fredningsnævnet for Viborg amtsrådsreds.

Viborg d. 9/1-1952.

Kiørboe.

DISPENSATIONER >

Afgørelser – Reg. nr.: 01316.00

Dispensationer i perioden: 05-10-198 - 30-04-2001

Naturfredningsnævnet
for Viborg amts sydlige fredningskreds
Gravene 2, 8800 Viborg
Tlf. 06 62 12 28
Kontortid 9-12, lørdag lukket

4. REG. NR. 1316 126 JH

Viborg, den 5. oktober 1987.
Fred.j.nr. J 54/1987.

Johanne Hildsgaard,
Dybdalvej 15, Daugbjerg,
8800 Viborg.

Jesper Dahl,
Dybdalvej 3, Daugbjerg,
8800 Viborg.

I anledning af en henvendelse af 27. august 1987, som fredningsnævnet har modtaget fra Viborg Amtskommune, fredningskontoret, har nævnet den 30. september 1987 foretaget besigtigelse af området omkring Daugbjerg Kalkgruber.

Området er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 24. januar 1951, hvorefter bl.a. "Arealet skal henligge i samme tilstand som nu".

Det konstateredes under besigtigelsen bl.a., at der er sket en opfyldning med udfra kommende materialer - grus og sand - af et hul over for kiosken nær grubeindgangen. Denne opfyldning er i strid med Overfredningsnævnets kendelse.

Der er i fredningsnævnet enighed om, at opfyldningen ikke vil kunne godkendes i medfør af naturfredningslovens § 34, da opfyldningen klart strider mod fredningens formål. Det pålægges Dem derfor at retablere det område, hvor opfyldning er foretaget, således at retableringen sker i samarbejde med Viborg Amtskommunes fredningskontor, og således at arbejdet hermed skal være tilendebragt inden den 1. januar 1988.

Der er i øvrigt i nævnet enighed om, at opholdsarealet ved kiosken ikke må udvides, det være sig med borde, bænke eller på anden måde.

Under besigtigelsen fremsatte Jesper Dahl ønske om at opstille et halvtag ved siden af kiosken. Der er i nævnet enighed om, at ønsket herom ikke kan imødekommes, jfr. naturfredningslovens § 34.

Nævnet har besluttet at godkende en mindre opfyldning/nivelering, der ses at være foretaget i den vestlige del af det fredede areal, og som efter det oplyste har haft til formål at muliggøre friluftsspil på stedet.

Opmærksomheden henledes på, at De i medfør af naturfredningsloven kan påklage fredningsnævnets afgørelse til Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm. Klagefristen er 4 uger

fra den dag, De har fået meddelelse om afgørelsen. Afgørelsen kan endvidere påklages bl.a. af Danmarks Naturfredningsforening og miljøministeren.

Poul Sørensen

Kopi af denne skrivelse er sendt til:

Bent Jensen, Egevej 5, Lem, 7861 Balling,
Birthe Jessen, Iglsøvej 57, 7850 Stoholm,
Viborg Amtskommunes fredningskontor og plankontor, Postboks 21,
8800 Viborg,
Fjends Kommune og kommunens vurderingsråd, kommunekontoret,
7850 Stoholm,
Skov- og Naturstyrelsen, Slotsmarken 13, 2970 Hørsholm,
Danmarks Naturfredningsforening, Nørregade 2, 1165 København K,
Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité v/E. Lyngsie Jakobsen, Østervænget 27, 8800 Viborg.

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

6 OKT. 1987

Naturfredningsnævnet
for Viborg Amts sydlige fredningskreds
Gravene 2, 8800 Viborg
Tlf. 06 62 12 28

Kontortid 9-12, lørdag lukket

REG. NR.

1316
Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
19 APR. 1988

Viborg, den 18. april 1988.

Fred.j.nr. J 14/1988.

Åge Christensen,
Gl. Skolevej 11, Lånrum,
7850 Stoholm.

I skrivelse af 13. april 1988 har Viborg Amtskommune forelagt fredningsnævnet Deres ansøgning om tilladelse til sikring af grubeindgangen ved Daugbjerg Kalkgruber, matr. nr. 6 g Daugbjerg By, Daugbjerg.

Fredningsnævnets tilladelse er nødvendig, fordi det ansøgte ønskes foretaget på et område, der er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 24. juni 1951 om fredning af de gamle kalkgruber i Daugbjerg, jfr. naturfredningslovens § 34.

Fredningsnævnet har besigtiget området og finder under hensyn til karakteren af de pågældende arbejder, der er nødvendige for at sikre grubeindgangen, at kunne give den efter naturfredningsloven nødvendige tilladelse til det ansøgte. Det er en betingelse for tilladelsen, at det ikke er muligt at etablere en ny indgang til gruberne sydvest for den nuværende indgang, og at der, før resultatet af disse undersøgelser foreligger, ikke påbegyndes gravearbejde o.l. uden for den eksisterende indgang.

Der er herved alene taget stilling til, om tilladelsen kan gives efter bestemmelserne i naturfredningsloven.

Opmærksomheden henledes på, at tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dato.

Opmærksomheden henledes endvidere på, at fredningsnævnets afgørelse i medfør af naturfredningslovens § 58 kan påklages til Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, bl.a. af Danmarks Naturfredningsforening og miljøministeren. Klagefristen er 4 uger fra den dag, man har fået meddelelse om afgørelsen, og tilladelsen kan ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Er klage indgivet, må tilladelsen ikke udnyttes, medmindre den opretholdes af klagemyndigheden.

Poul Sørensen

Vend---

1/5

OVERFREDNINGSNÆVNET

REG. NR.

1316

Slotsmarken 15 BD/bop

2970 Hørsholm

Telefon 02 76 57 18

Johanne Hildsgaard

Dybdalsvej 15, Daugbjerg

8800 Viborg

Den 31. maj 1988

J.nr. 987/50-1/87

Jesper Dahl

Dybdalsvej 3, Daugbjerg

8800 Viborg

Fredningsnævnet for Viborg Amts Sydlige Fredningskreds har den 5. oktober 1987 efter besigtigelse enstemmigt meddelt afslag på Deres ansøgning om at måtte bibeholde en opfyldning og opstille et halvtag ved siden af den eksisterende kioskygning på ejendommen matr.nr. 6 g Daugbjerg By, Daugbjerg. Det pålagdes Dem at retablere området i samarbejde med Viborg Amts Fredningskontor. De har som henholdsvis ejer og lejer af ejendommen påklaget afslaget til Overfredningsnævnet.

Fredningsnævnets afgørelse er truffet på baggrund af Overfredningsnævnets kendelse af 24. januar 1951 om fredning af de gamle kalkgruber i Daugbjerg, jfr. naturfredningslovens §§ 34 og 34a. Fredningsnævnet har anset opfyldningen for at være i strid med fredningens formål, således at en dispensation er udelukket som følge af lovens § 34a. Det fremgår af fredningskendelsen, at formålet med fredningen var at bevare de landskabelige, botaniske, geologiske og historiske interesser, der knytter sig til området, og at give offentligheden ret til at færdes ad en privat fællesvej til grubeindgangen. Det er i fredningsbestemmelserne bl.a. bestemt, at "arealet skal henligge i samme tilstand som nu og må ikke bebygges, hverken varigt eller midlertidigt, ligesom der ikke må anbringes boder, skure, master eller andet, der kan virke skæmmende".

Opfyldningen er sket med grus og sand i et hul overfor en kiosk nær grubeindgangen. Formålet med opfyldningen var at skabe en plads, hvor besøgende kan spise deres medbragte mad. Under Fredningsnævnets besigtigelse fremsatte De ønske om at få en tilkendegivelse fra Fredningsnævnet, om De eventuelt kunne få tilladelse til at forlænge kioskens tag, så et i det fri opstillet bord med bænke dækkes af taget.

Viborg Amt, Fjends Kommune og Danmarks Naturfredningsforening har over for Fredningsnævnet udtalt sig imod, at opfyldningen tillades bibeholdt.

De har i Deres klageskrivelse anført, at fredningen ikke alene skal tilgode-se de forhistoriske og faunamæssige interesser, men også publikums interesse i at besøge området. Daugbjerg Kalkgruber besøges årligt af ca. 35-40.000 mennesker, heraf mange skolebørn, og opfyldningen er sket for at skabe faci-liteter, der kan fastholde det høje besøgstal og samtidig forhindre, at børnene bruger deres tid på at ødelægge faunaen på skråningerne i området. De finder endvidere, at afslaget på en eventuel udvidelse af kiosken er truffet for hastigt, da De ikke har aktuelle planer herom, og da der ikke findes et konkret forslag at tage stilling til.

Overfredningsnævnet skal udtale:

Det tiltrædes, at opfyldningen ikke kan tillades ved en dispensation efter naturfredningslovens § 34, men i givet fald må forudsætte, at fredningsken-delsen fra 1951 ændres, jfr. lovens § 34 a.

Det tiltrædes endvidere, at Fredningsnævnet i medfør af naturfredningslovens § 34 har afslået at tillade kioskbygningens tag udvidet med et halvtag som beskrevet af Dem under besigtigelsen.

Fredningsnævnets afgørelse stadfæstes derfor, dog at fristen for retablering af arealet forlænges til 1. september 1988.

I sagens behandling har deltaget 10 af Overfredningsnævnets medlemmer. Afgø-relsen er enstemmig.

På Overfredningsnævnets vegne

Birgitte Damm
Birgitte Damm

sekr.

Naturfredningsnævnet
for Viborg Amts sydlige fredningskreds
Gravene 2, 8800 Viborg
Tlf. 06 62 12 28
Kontortid 9-12, lørdag lukket

11 JAN. 1989

Viborg, den 10. januar 1989.
Fred.j.nr. J 52/1988.

Else og Åge Christensen,
Gl. Skolevej 11, Lånnum,
7850 Stoholm.

I skrivelse af 25. november 1988 har De ansøgt fredningsnævnet om tilladelse til at opføre en ny kioskbbygning til erstatning for den eksisterende kioskbbygning på ejendommen matr. nr. 6 g Daugbjerg By, Daugbjerg, beliggende ved Daugbjerg gamle kalkgruber.

Fredningsnævnets tilladelse er nødvendig, fordi det ansøgte ifølge Overfredningsnævnets kendelse af 24. januar 1951 er beliggende inden for fredningen af arealet ved og omkring gruberne, jfr. naturfredningslovens § 34.

Fredningsbestemmelsen er sålydende:

"Arealet skal henligge i samme tilstand som nu og må ikke bebygges, hverken varigt eller midlertidigt, ligesom der ikke må anbringes boder, skure, master eller andet, der kan virke skæmmende. Der må ikke på arealet brydes eller brændes kalk, ej heller brydes kalk til gødningsbrug eller lignende, ligesom al brydning og bortfjernelse af flint er forbudt. Arealet må ikke beplantes med nåletræer af nogen art, ligesom hugst af den bestående trævegetation kun må finde sted til ejerens private brug. Arealet må ikke anvendes til græsning af kreaturer. Almenheden har adgang til færdsel gennem terrænet ad den derigennem førende vej. Henkastning af papir affald er forbudt. Det på kortet viste areal af matr. nr. 6 a nordvest for det foran omhandlede må ikke uden nævnets tilladelse bebygges varigt eller midlertidigt, ligesom der ej heller på dette må opstilles skure, boder, master eller andet, der kan virke skæmmende. De på matr. nr. 6 a værende gamle kalkgrave, som er vist på et sagen vedlagt kort, skal henligge som nu og må navnlig ikke anvendes til brydning af kalk eller flint."

Det bemærkes, at Fjends Kommune ved skrivelse af 23. december 1988 har anbefalet det ansøgte såvel over for Viborg Amtskommune som zonelovsmyndighed som over for nævnet.

De har over for fredningsnævnet oplyst, at De for en periode af 10 år har forpagtet det fredede areal af ejeren, Johanne Hildsgaard, således at De tillige har påtaget Dem forpligtelsen til at overholde fredningsbestemmelserne på stedet.

Det er aftalt med Dem, at De efter nærmere aftale med Viborg Amtskommunes naturforvaltningskontor foretager afsluttende reetablering af den opfyldning, der var foretaget på stedet, jfr. herved nævnets afgørelse af 5. oktober 1987, stadfæstet af Overfredningsnævnet den 31. maj 1988.

Foto-venter

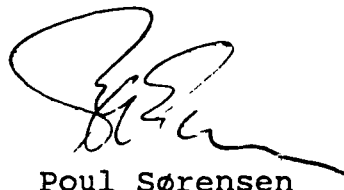

Under hensyn til det ansøgtes karakter og formål finder fredningsnævnet at kunne give den efter naturfredningsloven nødvendige tilladelse til at genopføre en ny kioskbygning som ansøgt, idet det dog herved forudsættes, at taghældningen ikke må overstige 10°, at en eventuel vandledning til kioskbygningen fra det kommunale vandforsyningsanlæg ved parkeringspladsen fremføres ved nedgravning i vejen hen til kiosken, og at der efter eventuel nedgravning af en spildevandstank ved kiosken sker fuldstændig retablering på stedet.

Der er herved alene taget stilling til, om tilladelsen kan gives efter bestemmelserne i naturfredningsloven, og der må tillige indhentes tilladelse fra bygningsmyndighederne og andre myndigheder.

Opmærksomheden henledes på, at tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dato.

Opmærksomheden henledes endvidere på, at fredningsnævnets afgørelse i medfør af naturfredningslovens § 58 kan påklages til Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, bl.a. af Danmarks Naturfredningsforening og miljøministeren. Klagefristen er 4 uger fra den dag, man har fået meddelelse om afgørelsen, og tilladelsen kan ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Er klage indgivet, må tilladelsen ikke udnyttes, medmindre den opretholdes af klagemyndigheden.

Poul Sørensen

Kopi af denne skrivelse er sendt til:

Bent Jensen, Egevej 5, Lem, 7861 Balling,
Ole Bojsen, Solbakken 7, Mønsted, 8800 Viborg,
Viborg Amtskommunes naturforvaltningskontor og plankontor,
Postboks 21, 8800 Viborg, VA nr. 8-70-14-763-3-87,
Fjends Kommune og kommunens vurderingsråd, Rådhuset, 7850 Stø-
holm, j.nr. 01.03.04G01,
Skov- og Naturstyrelsen, Slotsmarken 13, 2970 Hørsholm,
Danmarks Naturfredningsforening, Nørregade 2, 1165 København K,
Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité v/E. Lyngsie Ja-
kobsen, Østervænget 27, 8800 Viborg,
Johanne Hildsgaard, Dybdalsvej 15, Daugbjerg, 8800 Viborg.

Else og Åge Christensen

G1. Skolevej 11

Lånrum

7850 Stoholm

Den 10.03.89

J.nr. 987/50-1/89

Fredningsnævnet for Viborg Amts Sydlige Fredningskreds har den 10. januar 1989 i medfør af naturfredningslovens § 34 meddelt tilladelse til opførelse af en ny kioskbygning som erstatning for den eksisterende kiosk på ejendommen matr. nr. 6 g Daugbjerg By, Daugbjerg. Tilladelsen er betinget af, at taghældningen ikke må overstige 10^0 , at en eventuel vandledning til kioskbygningen fremføres ved nedgravning i vejen, og at der efter nedgravning af en spildevandstank ved kiosken sker fuldstændig retablering på stedet. Afgørelsen er påklaget til Overfredningsnævnet af Danmarks Naturfredningsforening.

Ejendommen er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 24. januar 1951 om fredning af arealer ved Daugbjerg Kalkgruber. Af fredningsbestemmelserne fremgår det bl.a., at "arealet skal henligge i samme tilstand som nu og må ikke bebygges hverken varigt eller midlertidigt, ligesom der ikke må anbringes boder skure, master eller andet, der kan virke skæmmende".

Af sagens oplysninger fremgår det, at Fredningsnævnet i overensstemmelse med alle de implicerede parter meddelte dispensation i 1984 til bibeholdelse af en ulovlig kioskbygning ved grubegangen. Denne ældre kiosk på 15 m^2 angives nu at være forfalden, skæmmende og utidssvarende. De har forpagtet stedet for en tiårig periode, og for at skabe ordnede forhold både i området og for personalet har De ansøgt om at måtte opføre en ny kiosk på 38 m^2 . Kalkgruberne har hvert år 30.-40.000 besøgende.

Danmarks Naturfredningsforening har påklaget med påstand om, at en ny kiosk

bør placeres uden for det fredede område på den kommunaltejede parkeringsplads under henvisning til byggeforbudet i fredningskendelsen, og at det nu omhandlede projekt har en størrelse, som er unødvendig for det daglige tilsyn med gruberne og et mindre salg af kioskvareer.

Fjends Kommune v/Udvalget for Teknik og Miljø og Viborg Amtsråd har anbefalet en tilladelse til projektet. Amtet har endvidere meddelt tilladelse i medfør af zonelovens § 7 på vilkår, at kiosken beklædes med brædder og males i mørke jordfarver.

Overfredningsnævnet skal udtale:

Der findes ikke grundlag for at ændre Fredningsnævnets enstemmige afgørelse, som er truffet på grundlag af forudgående kendskab til området fra tidligere besigtigelser, og som følge af et ønske om en æstetisk forbedring på stedet.

Fredningsnævnets afgørelse af 10. januar 1989 stadfæstes derfor.

I sagens behandling har deltaget samtlige 11 medlemmer af Overfredningsnævnet. Afgørelsen er enstemmig.

Med venlig hilsen

Birgitte Damm

fm.

Naturfredningsnævnet
for Viborg Amts sydlige fredningskreds
Skottenborg 24, 8800 Viborg
Tlf. 86 62 12 28
Kontortid 9-12, lørdag lukket

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

30 APR. 1990

Viborg, den 27. april 1990.
Fred.j.nr. J 12/1990.

Daugbjerg Kalkgruber
v/Åge Christensen
Gl. Skolevej 11
Lånrum
7850 Stoholm

I skrivelse af 2. april 1990 har De ansøgt fredningsnævnet om tilladelse til opstilling af et ca. 160 m² stort telt på Deres ejendom matr. nr. 6 g Daugbjerg By, Daugbjerg. Teltet ønskes opstillet i perioden 1. juni 1990 til 1. august 1990.

Fredningsnævnets tilladelse er nødvendig, fordi det ansøgte ønskes foretaget på et område, der er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 24. juni 1951 om fredning af de gamle kalkgruber i Daugbjerg, jfr. naturfredningslovens § 34.

Under hensyn til, at teltet ønskes opstillet på en græsmark umiddelbart neden for trappen fra parkeringspladsen og således på den vestligste del af det fredede areal, samt at det kun skal være opstillet i en kort periode til brug for sommerrevy på stedet, finder fredningsnævnet efter foretagen besigtigelse at kunne give den efter naturfredningsloven nødvendige tilladelse til det ansøgte.

Nævnet konstaterede under sin besigtigelse, at der i kalkgruberne, der ligeledes er omfattet af fredningen, er indrettet et rum til lagring og salg af pølser, ligesom der sås opstillet tableauer i gangene uden nævnets tilladelse.

Nævnet kan efterfølgende under hensyn til det beskedne omfang af ændringerne i minen give tilladelse til de dér foretagne ændringer og opstillinger, idet det dog skal præciseres, at fredningsbestemmelserne også gælder for gruberne, og at nævnets tilladelse skal indhentes, inden der foretages ændringer i gruberne som sket.

Der er herved alene taget stilling til, om tilladelsen kan gives efter bestemmelserne i naturfredningsloven.

Opmærksomheden henledes på, at tilladelsen til opstilling af teltet bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dato.

Opmærksomheden henledes endvidere på, at fredningsnævnets afgørelse i medfør af naturfredningslovens § 58 kan påklages til Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, bl.a. af Danmarks Naturfredningsforening og miljøministeren. Klagefristen er 4 uger fra den dag, man har fået meddelelse om afgørelsen, og tilladelsen til teltopstillingen kan ikke udnyttes, før kla-

Miljøministeriet

Skov- og Naturstyrelsen

J.nr. SN 1211/13-0002

Akt nr. 11

BHT

gefristen er udløbet. Er klage indgivet, må tilladelsen ikke udnyttes, medmindre den opretholdes af klagemyndigheden.

Poul Sørensen

Kopi af denne skrivelse er sendt til:

Aage Koch-Jensen, Højmarken 24, Tindbæk, 8900 Randers,
Anker Olesen, Søvsøvej 3, Daugbjerg, 8800 Viborg,
Viborg Amtskommunes naturforvaltningskontor og arealkontor,
Postboks 21, 8800 Viborg, VA j.nr. 8-70-51-2-763-1-87,
Fjends Kommune og kommunens vurderingsråd, Rådhuset, 7850 Sto-
holm,
Skov- og Naturstyrelsen, Slotsmarken 13, 2970 Hørsholm,
Danmarks Naturfredningsforening, Nørregade 2, 1165 København K,
Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité v/E. Lyngsie Ja-
kobsen, Østervænget 27, 8800 Viborg.

Naturfredningsnævnet
for Viborg Amts sydlige fredningskreds
Skottenborg 26, 8800 Viborg
Tlf. 86 62 12 28
Kontortid 9-12, lørdag lukket

Viborg, den 1. juni 1992.

Fred.j.nr. J 22/1992.

Hans Pedersen
Dybdalsvej 9
Daugbjerg
8800 Viborg

I skrivelse af 22. marts 1992, modtaget af fredningsnævnet den 27. marts 1992, har De ansøgt fredningsnævnet om tilladelse til opstilling af et telt på 300 m² samt etablering af scene i tiden 2. - 5. juli 1992 i forbindelse med afvikling af skuespil på ejendommen matr. nr. 6 g Daugbjerg By, Daugbjerg.

Fredningsnævnets tilladelse er nødvendig, fordi det ansøgte ønskes foretaget på et område, der er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 24. januar 1951.

Som svar på fredningsnævnets forespørgsel af 2. april 1992 har De i skrivelse af 12. maj 1992 bl.a. oplyst, at kulisserne skal stå på jorden, og at ordensreglementet for området vil kunne overholdes.

Fredningsnævnet har tidligere meddelt tilladelse til opstilling af et telt.

Under hensyn til, at teltet kun skal være opstillet i få dage, finder fredningsnævnet at kunne give den efter naturfredningsloven nødvendige tilladelse til det ansøgte. Det bemærkes herved, at opstillingen af kulisserne efter det foreliggende ikke kræver tilladelse.

Der er herved alene taget stilling til, om tilladelsen kan gives efter bestemmelserne i naturfredningsloven.

Opmærksomheden henledes på, at tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dato.

Opmærksomheden henledes endvidere på, at fredningsnævnets afgørelse i medfør af naturfredningslovens § 58 kan påklages til Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm, bl.a. af Danmarks Naturfredningsforening og miljøministeren. Klagefristen er 4 uger fra den dag, man har fået meddelelse om afgørelsen, og tilladelsen kan ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Er klage indgivet, må tilladelsen ikke udnyttes, medmindre den opretholdes af klagemyndigheden.

2d

1311/13-0001

Inger Nørgaard

37

LUS
TH

Udskrift

af

forhandlingsprotokollen for fredningsnævnet
for Viborg amt.

Den 28. februar 1996 holdt fredningsnævnet for Viborg amt møde på nedennævnte ejendom.

Mødt var formanden, dommer Knud S. Lund, Thisted, og medlemmerne, amtsrådsvalgte medlem Aage Koch-Jensen, Tindbæk, og det kommunalvalgte medlem Knud Jørgen Sørensen, Sparkær.

Der foretoges:

Sag nr. VaF 5/96

Ansøgning om tilladelse til udjævning og planering af adgangsvej fra parkeringsplads mod gruberne, samt etablering af nedkørselsrampe fra kiosk ved Daugbjerg kalkgruber omfattet af O.F.N.K. af 24. januar 1951 vedrørende fredning af kalkgruber i Daugbjerg.

Der fremlagdes:

1. Skrivelse af 12. januar 1996 fra Viborg amt, Naturforvaltningskontoret, med bilag.
2. Skrivelse af 14. februar 1996 fra Danmarks Naturfredningsforening.

For Viborg amt, Naturforvaltningskontoret, mødte skovfoged Poul Jensen.

For Danmarks Naturfredningsforening, lokalkomiteen i Fjends kommune, mødte Morten Rasmussen.

Forpagteren af Daugbjerg kalkgruber Aage Christensen var mødt sammen med tømrer Anker Jepsen.

Aage Christensen oplyste, at for at lette adgangsvejen fra parkeringspladsen, ønskes trappen fjernet, hvorefter der foretages udjævning og planering. Der vil ikke blive fjernet yderligere træer. Fra kiosken til grubeindgangen skal der laves en nedkørselsrampe, der skal erstatte trappen. Trappen har en stigning på 21 %. Det er meningen at forlænge og dreje nedkørslen 3-4 m, således at stigningen bliver 14-15 %. Jægerhegnet, der ønskes opsat, skal dels erstatte et eksisterende gammelt hegn ved borde- og bænkearrangementet, og dels opsættes langs grubekanten ved indgangen til gruberne for at beskytte skrænterne.

Sagen drøftedes.

Fredningsnævnet meddelte enstemmigt tilladelse i henhold til naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, til det ansøgte, idet dog hegnet ikke må blive højere end 70 cm. Farven på hegnet bestemmes af Viborg amt, Naturforvaltningskontoret, efter en nærmere drøftelse med ansøgeren.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt, eller ikke har været udnyttet i tre på hinanden følgende år.

Afgørelsen kan efter naturbeskyttelseslovens kapitel 12 indbringes for Naturklagenævnet af blandt andet den, der har begæret fredningsnævnets afgørelse, og forskellige myndigheder.

Klage indgives skriftligt til Fredningsnævnet for Viborg amt, Nygade 6, 7900 Nykøbing Mors, der sørger for videresendelse af klagen til Naturklagenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende klageberettigede.

En tilladelse må ikke udnyttes før udløbet af klagefristen. Er klage iværksat, må tilladelsen ikke udnyttes, medmindre den opretholdes af Naturklagenævnet.

Sagen sluttet.

Mødet hævet.

Knud S. Lund,
formand.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

4/3. 96 *E. Jensen*

Udskrift
af
forhandlingsprotokollen for fredningsnævnet
for Viborg amt

Den 8. august 2000 holdt Fredningsnævnet for Viborg amt møde ved Daugbjerg kalkgruber.

Mødt var formanden, dommer Knud S. Lund, Thisted, det amtsrådsvalgte medlem Harry Hjaltelin, Thisted, og det kommunalvalgte medlem Ernst Nielsen, Stoholm.

Der foretoges:

Sag nr. VaF 26/2000

Vurdering af forhold ved Daugbjerg kalkgruber omfattet af O.F.N.K. af 24. januar 1951

Der fremlagdes:

1. Viborg amts brev af 23. juni 2000.
2. Danmarks Naturfredningsforenings brev af 7. juli 2000.
3. Brev af 7. august 2000 fra Danmarks Naturfredningsforening, lokalkomiteen for Fjends kommune.

Akterne vedrørende Fredningsnævnets sag nr. F 12/1990 var til rådighed.

For Viborg amt mødte Ebbe Vang-Pedersen.

For Danmarks Naturfredningsforening, lokalkomiteen for Fjends kommune, mødte Frank Kruse Jacobsen, Tove Gjertsen, Anker Olesen, Morten Rasmussen og Kai Madsen.

Ejerne Anita og Claus Rom var mødt sammen med forpagter Åge Christensen.

Formanden gennemgik sagen i fornødent omfang.

Åge Christensen foreviste kalkgruberne, herunder de steder der er anført i Viborg amts skrivelse af 23. juni 2000.

Ebbe Vang-Pedersen anførte, at amtet finder, at der på stedet bør kunne ske formidling om gruberne, herunder formidlingen af lokalhistorie der er knyttet til gruberne. Det bør dog være en betingelse, at mål og midler stemmer overens. Videre er området udlagt som EU-habitat område for bl.a. sikring af levesteder for flagermus. Aktiviteter i området må tage hensyn hertil.

Nævnet fandt, at der ved indgang til gruberne vil kunne meddeles tilladelse til opførelse af hejseværk og ovn. Det er dog en betingelse, at såvel ovn som hejseværk har den fornødne historiske troværdighed. Tilladelse til opstilling vil derfor kræve, at der foreligger en sagkyndig indstilling herom fra f.eks. et museum. Et eventuelt projekt hertil skal godkendes af Fredningsnævnet. Den nuværende ovn og det nuværende hejseværk har ikke den fornødne troværdighed og skal derfor

Ad SW 1996-1211/13-0032

fjernes. Efter det oplyste har det lille lager, af ost, rødvin og pølser placeret bag en gitterdør, eksisteret gennem længere tid, hvorfor nævnet ikke vil kræve det fjernet. Ligeledes fandt nævnet, at oplagring af oste fra Thise Mejeri kan fortsætte, da oplagringen sikrer en for driften nødvendig indtægt, og da der er foretaget tilstrækkelig ventilation fra den grube, hvor oplagringen sker. Den betonforing af loftet der er sket i rummet umiddelbart foran ostelageret kræver, at Fredningsnævnet på forhånd har givet tilladelse hertil. En sådan tilladelse ville ikke kunne forventes givet. Da det imidlertid vil være forbundet med betydelige vanskeligheder at nedtage betonforingen, meddelte nævnet tilladelse til at opretholde loftet med foring. Den i loftet opsatte "stjerne belysning" skal nedtages. Nævnet indskærpede, at det ikke i fremtiden kan påregnes, at nævnet vil meddele tilladelse til ændringer, såfremt tilladelse ikke søges inden ændringerne gennemføres. Endelig udtalte nævnet, at den formidling der sker ved monterer o.l. øger de besøgendes udbytte af et besøg i gruberne, hvorfor nævnet fandt, at dette kan fortsættes. Den opstillede vandpumpe og møllehjulene fandt nævnet dog var uden tilknytning til stedet, hvorfor disse genstande skal fjernes.

Afgørelsen kan efter naturbeskyttelseslovens kapitel 12 indbringes for Naturklagenævnet af blandt andet den, der har begæret fredningsnævnets afgørelse, og forskellige myndigheder.

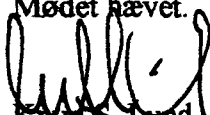
Klage indgives skriftligt til Fredningsnævnet for Viborg amt, Skovgade 30, 7700 Thisted, der sørger for videresendelse af klagen til Naturklagenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende klageberettigede.

En tilladelse må ikke udnyttes før udløbet af klagefristen. Er klage iværksat, må tilladelsen ikke udnyttes, medmindre den opretholdes af Naturklagenævnet.

Sagen sluttet.

Mødet hævet.

Knud S. Land,
fmd.

Udskriftens rigtighed bekræftes.
Fredningsnævnet for Viborg amt, den

1
14 AUG. 2000

22 JUNI 2001

REG. NR. 1316.00

cus.

Udskrift
af
forhandlingsprotokollen for fredningsnævnet
for Viborg amt

Den 14. juni 2001 holdt Fredningsnævnet for Viborg amt møde på nedennævnte ejendom.

Mødt var formanden, dommer Knud S. Lund, Thisted, det amtsrådsvalgte medlem Harry Hjaltelin, Thisted, og det kommunalvalgte medlem Ernst Nielsen, Fjends.

Der foretoges:

Sag nr. VaF 37/2000

Forslag om fredning af Daugbjerg Kalkgruber.

For lodsejerne mødte Claus Rom, Brian Danielsen og Aage Christensen.

For lodsejer 1 mødte tillige advokat Peter B. Nielsen.

For Danmarks Naturfredningsforening mødte Bo Håkonson.

For Danmarks Naturfredningsforenings lokalafdeling mødte Frank Kruse Jacobsen.

For Viborg amt mødte Ole Olesen.

Bo Håkonson oplyste indledningsvist, at der med fredningsforslaget ønskes en naturlig afgrænsning i forhold til skovbrynet, idet den nuværende fredningsafgrænsning er meget svær at finde. **Bo Håkonson** anbefalede fredningsnævnet at foretage en mindre skovvandring i grubeområdet for at få et bedre indtryk heraf.

Under skovvandringen forklarede **Aage Christensen** blandt andet, at hele grubesystemet holdes sammen i labyrinter, og at der findes et stort antal ikke-registrerede indgange til gruberne. Der er med tiden sket en stabilisering af jordvoldshullerne. For 100 år siden var der i området enebær og hede, hvilket der nu er meget lidt tilbage af, idet det er groet til med eg. Man har forsøgt at bevare de sidste rester, men disse områder er ved at gro til igen. Ørnghøj blev for nogle år siden ryddet, for at amtet kunne stille bænke op, men også dette område er groet til.

Bo Håkonson bemærkede, at pleje af Ørnghøj let ville kunne indgå i en plejeplan ved en ny fredning.

Til støtte for fredningsforslaget anførte **Bo Håkonson**, at skove i området er præget af den naturnære drift, og at der er store botaniske og kulturhistoriske interesser knyttet dertil. Gruberne har været fredet i ca. 50 år, og både gruber og drift har ændret sig i denne periode. Man er blevet mere opmærksom på forekomsten af sjældne planter og dyr, herunder flagermusene i gruberne. I 1998 blev Daugbjerg Kalkgruber udpeget til EF habitatområde, hvilket de gamle fredningsbestemmelser ikke

afspejler. Fredningsbestemmelserne bør gøres tidssvarende, klare og i overensstemmelse med EF direktivet.

De nugældende bestemmelser afspejler ikke interesserne i området, bl.a. de kulturhistoriske interesser. Danmarks Naturfredningsforening fastholder det synspunkt, at ostelageret skal ophøre, men Naturklagenævnets afgørelse herom tages til efterretning. Danmarks Naturfredningsforening har endvidere taget flagermuseksperten Hans Bogøes udtalelse og Skov- og Naturstyrelsens præciseringer til efterretning og vil anbefale, at disse indarbejdes i forslaget.

Til støtte for lodsejernes synspunkter anførte **advokat Peter B. Nielsen**, at det efter Naturklagenævnets afgørelse nu er muligt at fortsætte forpagtningen og tage højde for det kommercielle aspekt i området. Det har afgørende betydning, at offentligheden har adgang til gruberne, og at der er mulighed for at opretholde ostelageret. Der foreligger hverken dokumentation for eller bevis på, at lageret ødelægger gruberne. Det bør endvidere fremhæves, at lageret fylder uendeligt lidt i forhold til, at gruberne har et gangsystem på op til 20 km. Forslaget om oprettelse af en plejemyndighed til varetagelse af skovens interesser er en dårlig ide. Lodsejerne er allerede begrænset betydeligt i deres muligheder for at udnytte skovens ressourcer, idet der alene må fældes brænde til ejernes eget forbrug. Det er endvidere ikke nødvendigt at oprette en plejemyndighed, idet skoven allerede bliver holdt i en flot og pæn stand. Endelig er det af afgørende betydning, at cementloftet i Lange Margrethes hule får lov at blive.

Bo Håkonson bemærkede, at en plejeplan/plejemyndighed skal sikre, at de rødlistede plante- og insektarter holdes i snor, så de fortsat forbliver i området. Hvis ikke dette sker, vil arterne forsvinde. Danmarks Naturfredningsforening foreslår, at amtet udarbejder et forslag til en plejeplan, som drøftes med lodsejerne. Forslaget forelægges efterfølgende for Fredningsnævnet, og revideres herefter. Med hensyn til ostelageret gøres der opmærksom på, at fordampningen af ammoniak fra ostene er skadelig for gruberne, idet der dannes bakterier i lofterne.

Dommer Lund bemærkede, at en plejeplan vil være medvirkende til at skabe harmoni mellem lodsejere og amtet, og at Fredningsnævnet alene vil skulle godkende et forslag til en plejeplan i tilfælde af uenighed mellem parterne.

Claus Rom anførte, at lodsejerne har den samme interesse i områdets bevaring som Danmarks Naturfredningsforening, men at man savner en tilkendegivelse om, at varetagelsen allerede er gjort på en udmærket måde.

Frank Kruse Jacobsen anførte dertil, at lodsejerne bør tage det som ros, at Danmarks Naturfredningsforening ønsker at bevare området.

Aage Christensen bemærkede, at Daugbjerg Kalkgruber skal være et tilgængeligt område for alle – også for handicappede. Endvidere er det vigtigt, at folk bliver informeret om området i form af plancher. Det er en livsstil for lodsejerne at passe så godt på området som muligt, hvilket Fredningsnævnet må have fået et indtryk af på skovrundturen.

Claus Rom anførte supplerende hertil, at det er vigtigt at holde gruberne åbent for offentligheden på en ordentlig måde, og at området tages vare på af voksne mennesker. Der kan kun skabes et ordentligt samarbejde parterne imellem, såfremt lodsejerne får relevant information fra amtet og andre, og ikke alene fra journalister og dagspresse.

Bo Håkonson bemærkede, at Danmarks Naturfredningsforening er enig i, at det er vigtigt med et godt samarbejde, og at man ønsker sagen afsluttet så hurtigt som muligt.

Ole Olesen påpegede, at såfremt en plejeplan vedtages, vil samarbejdet herom alene foregå mellem amtet og lodsejerne. (Amtet har i øvrigt p.t. ingen holdning til om fredningsforslaget bør fremmes eller ej.)

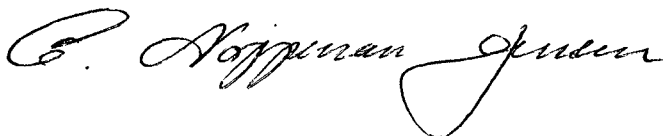
Sagen udsat.

Mødet hævet.

Knud S. Lund,
fmd.

Udskriftens rigtighed bekræftes.
Fredningsnævnet for Viborg amt, den

18 JUNI 2001

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
- 7 MAJ 2001

J.nr.: 97-121/760-0012
kpa

30 APR. 2001

Afgørelse

i sagen om dispensation fra fredningen af Daugbjerg Kalkgruber i Viborg Amt til et osteoplag og en betonforing af et grubeloft

Fredningsnævnet for Viborg Amt har den 14. august 2000 i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddelt en lovliggørende tilladelse til bevaring af et osteoplag og en betonforing af et grubeloft i Daugbjerg Kalkgruber. Danmarks Naturfredningsforening har påklaget afgørelsen til Naturklagenævnet.

Redegørelse for sagen

Daugbjerg Kalkgruber er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 24. januar 1951 vedrørende fredning af de gamle kalkgruber i Daugbjerg m.v. Det fredede areal udgør ca. 10 ha. Af kendelsen fremgår, at arealet skal henligge i samme tilstand, ikke må bebygges, og der må ikke anbringes boder, skure, master eller andet, der kan virke skæmmende. Der må ikke brydes eller brændes kalk, ej heller til gødningsbrug, ligesom al brydning og bortfjernelse af flint er forbudt. Arealet må ikke beplantes med nåletræer og hugst af den bestående trævegetation må kun ske til ejerens private brug. Arealet må ikke anvendes til græsning. Det er forudsat i fredningen, at offentligheden kan få adgang til kalkgruberne, hvis der er en fornøden sikkerhed for et betryggende tilsyn. Der er fastsat bestemmelser herom i et ordensreglement.

Skov- og Naturstyrelsen

J.nr. SN 2001 - 121/13-0009

Akt. nr.

Daugbjerg Kalkgruber udgør endvidere sammen med Mønsted Kalkgruber, der ligger 2-3 km mod øst, EF-habitatområde nr. 39, og er derved omfattet af bekendtgørelse nr. 782 af 1. november 1998 om afgrænsning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder. Mønsted Kalkgruber ejes af Skov- og Naturstyrelsen.

Kalkgruberne anvendes af flagermus til overvintring. Flagermus er omfattet af habitatdirektivets artikel 12, som pålægger medlemsstaterne at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for de omfattede dyrearter, herunder flagermus. Forpligtelsen indebærer bl.a., at forsætlig forstyrrelse af arterne, især i perioder, hvor de yngler og overvintrer, skal hindres.

Efter en besigtigelse den 18. maj 2000 gjorde Viborg Amt fredningsnævnet opmærksom på, at der var etableret følgende forhold, som efter amtets vurdering krævede fredningsnævnets godkendelse:

1. Opstilling af to ovne og et hejseværk ved indgangen til gruberne.
2. Placering af et lille lager af pølse, ost og vin bag et gitter i gruberne.
3. Placering af et stort lager af oste bag en dør i begge sider af indgangen til en af gruberne.
4. Betonforing af loftet i rummet foran dette lager. Rummet bruges af besøgende, som smager på ost og rødvin.
5. Indretning af gruberne til museum med bl.a. montrer, lys, figurer, vandpumpe og bænke.

Fredningsnævnet for Viborg Amt har meddelt tilladelse til opførelse af et hejseværk og en ovn ved indgangen til gruberne på den betingelse, at såvel hejseværk som ovn har den fornødne historiske troværdighed. Et projekt skal godkendes af nævnet. De eksisterende hejseværk og ovnen skal ifølge afgørelsen fjernes. Endvidere afgjorde fredningsnævnet, at da lageret af ost, rødvin og pølser i gruberne efter det oplyste har eksisteret gennem længere tid, ville nævnet ikke kræve det fjernet. Ligeledes fandt nævnet, at oplagringen af oste kunne fortsætte, da oplagringen sikrer en for driften nødvendig indtægt, og da der er tilstrækkelig ventilation fra den grube, hvor oplagringen sker. Fredningsnævnet tilkendegav, at den betonforing, der er opført på grubeloftet i rummet umiddelbart foran ostelagret, krævede tilladelse fra nævnet, og at en sådan tilladelse ikke ville kunne forventes givet. Da det imidlertid

ville være forbundet med betydelige vanskeligheder at nedtage betonforingen, meddelte nævnet tilladelse til at opretholde foringen. En opsat "stjernebelysning" blev krævet nedtaget. Endelig udtalte nævnet, at den formidling, der sker ved montrer o.lign., øger de besøgendes udbytte og fandt, at montrerne kunne blive stående, mens vandpumpe og møllehjul fandtes uden tilknytning til stedet og krævedes fjernet.

Samtidig med afgørelsen indskærpede fredningsnævnet, at der ikke i fremtiden kan påregnes meddelt tilladelse til ændringer, såfremt tilladelse ikke søges, inden ændringerne gennemføres. Fredningsnævnet har i 1984 meddelt tilladelse til bevaring af en ulovligt opført kiosk, i 1987 meddelt lovliggørende tilladelse til bevaring af en opfyldning med grus og sand, og i 1990 blev et pøselager og nogle opstillede tableauer tilladt bevaret under hensyn til det beskedne omfang.

Klagen fra Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening har påklaget fredningsnævnets afgørelse for så vidt angår tilladelsen til at bevare osteoplaget og betonforingen af grubeloftet. Foreningen har anmodet Naturklagenævnet om at ændre fredningsnævnets afgørelse til et afslag på lovliggørelse.

Efter Danmarks Naturfredningsforenings opfattelse rummer fredningsbestemmelserne fra 1951 ikke mulighed for etablering af et osteoplag, som er gruberne kulturhistorie aldeles uvedkommende. Foreningen har forståelse for, at drift af gruberne skal være rentabel, men finder, at de tiltag, som ønskes iværksat, og som ikke ligger inden for rammerne af den gældende fredning, må forelægges fredningsnævnet før gennemførelse, uanset om begrundelsen for osteoplagringen er, at der herved sikres en for driften nødvendig indtægt. Foreningen finder, at opretholdelse af osteoplaget i gruberne er i strid med fredningens ånd om bevarelse af grubegange og kulturspor.

Efter Danmarks Naturfredningsforenings vurdering er forpligtelserne i medfør af EF-habitatdirektivets artikel 12 ikke efterlevet, idet osteoplagets konsekvenser for Daugbjerg Kalkgrubers status som en af Nordeuropas vigtigste overvintringslokaliteter for truede flagermus ikke på nogen måde er belyst. Der henvises til Mønsted Kalkgruber, hvor osteoplaget har medført dannelse af et slimet svampelag på grubeloftet og sider på grund af ammoniakfordampningen fra ostene. Flagermus er endvi-

dere følsomme over for temperaturændringer og forstyrrelser af dvaletilstanden, som transport af oste i gangene medfører.

Danmarks Naturfredningsforening finder, at gruberne og de udgravede huler er kulturhistorisk interessante og bevaringsværdige, netop fordi de har stået urørte hen, siden kalkbrydningen ophørte. At udjævne lofterne med beton er ødelæggende for grubernes karakter af gammel kalkmine og vil omdanne dem til noget, der minder om et betonforet tunnelement, hvilket ikke er i overensstemmelse med fredningens formål.

Foreningen finder ikke, at det forhold, at det vil være forbundet med vanskeligheder at fjerne betonforingen, bør foranledige en lovliggørelse af den bevidste ødelæggelse af grubernes kulturhistoriske værdi.

Efter foreningens opfattelse har den opsatte betonforing dog ingen negativ konsekvens for flagermusene, idet der er tale om en hyppigt besøgt hule, så flagermusene ikke anvender loftet i denne hule til overvintring. Eventuelle senere betonforinger i andre gruber vil imidlertid kunne have væsentlig negativ indflydelse på flagermusenes muligheder for overvintring.

Ejernes bemærkninger til klagen

Ejerne har anført, at det etablerede ostelager ikke vil beskadige gruberne eller ændre på de klimatiske forhold. I modsætning til i Mønsted Kalkgruber er der her etableret udsugning fra ostelageret. Danmarks Naturfredningsforenings påstand om, at ventilationen i kalkgruberne skulle påvirke disse, er derfor udokumenteret.

Med hensyn til betonforingen har ejerne anført, at forpagteren af kalkgruberne er ansvarlig for gæsternes sikkerhed, og at betonforingen er opsat af hensyn hertil. Det kan ikke forsvares at drive turistvirksomhed, hvis det kan være til fare for gæsterne, hvorfor nedtagning af betonloftet vil medføre lukning af kalkgruberne.

Endelig bestrides det, at det på nogen måde er dokumenteret, at den nuværende drift af kalkgruberne skulle have påvirket flagermusene.

Nyt fredningsforslag

Danmarks Naturfredningsforening har den 5. oktober 2000 fremsat et nyt fredningsforslag for Daugbjerg Kalkgruber samt skovarealer beliggende på de samme og tilstødende matrikler. Formålet med forslaget er at sikre grubernes kulturhistoriske værdier og autenticitet samt flagermusenes mulighed for at overvintre i gruberne og under respekt heraf at muliggøre visse formidlings- og kommercielle aktiviteter. Foreningen finder, at den gældende fredning er utidssvarende og ikke i tilstrækkelig grad tilgodeser beskyttelsen af de biologiske og kulturhistoriske værdier ved kalkgruberne.

Fredningsforslaget blev offentligt bekendtgjort i forskellige aviser i perioden 1.-8. november 2000.

Fredningsnævnets behandling af fredningsforslaget afventer Naturklagenævnets afgørelse.

Skov- og Naturstyrelsens udtalelse

Skov- og Naturstyrelsen har foretaget en besigtigelse af Daugbjerg Kalkgruber sammen med cand. scient. Hans Baagøe, Zoologisk Museum, Københavns Universitet, som har afgivet en udtalelse om forholdene for flagermusbestanden i Daugbjerg.

Skov- og Naturstyrelsen har på den baggrund vurderet, at omfanget af det nuværende ostelager og de dermed forbundne aktiviteter samt den udførte betonforing ikke har medført væsentlige forringelser af levestedsvilkårene for damflagermus og øvrige forekommende arter af flagermus i Daugbjerg Kalkgruber.

Skov- og Naturstyrelsen har dog understreget, at der er usikkerhed omkring udviklingen i gruberne. Der bør derfor iværksættes en egentlig overvågning af levestedsvilkårene, og det kan ikke udelukkes, at en sådan overvågning vil vise, at der er behov for regulering af anvendelsen af gruberne.

Styrelsen har desuden anført, at fredningsforslaget for Daugbjerg Kalkgruber indeholder en bestemmelse om, at osteoplaget skal ophøre senest 1 år efter fredningens gennemførelse.

Skov- og Naturstyrelsen har på denne baggrund anbefalet, at fredningsnævnets afgørelse ændres til en tidsbegrænset tilladelse således, at der tages stilling til spørgsmålet om osteoplaget efter 3 - 5 år på grundlag af resultaterne af en overvågning. Skov- og Naturstyrelsen vil anmode fredningsnævnet om at indføje disse vilkår i fredningen, såfremt Naturklagenævnet træffer beslutning herom i den konkrete sag.

Naturklagenævnet har besigtiget Daugbjerg Kalkgruber den 19. april 2001 sammen med sagens parter.

Afgørelse

I sagens behandling har deltaget 10 af nævnets 12 medlemmer: Mikkel Schaldemose (formand), Bent Hindrup Andersen, Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Peter Christensen, Leif Hermann, Ebbe Kalnæs, Mogens Mikkelsen, Jens Steffensen og Poul Søgaard.

Formålet i den gældende fredningskendelse fra 1951 er at bevare arealet, såvel terrænet over jorden som grubegangene, i den hidtidige tilstand. Det fremgår endvidere af kendelsen, at enhver yderligere brydning eller gravning af kalk ikke må ske.

Bevaring af osteoplaget og betonforingen af loftet er under hensyn til det beskedne omfang efter Naturklagenævnets opfattelse ikke i strid med fredningens formål, og det ligger således inden for rammerne af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, at dispensere fra fredningen.

Efter at Fredningsnævnet for Viborg Amt har tilladt osteoplaget og betonforingen af grubeloftet, har Danmarks Naturfredningsforening fremsat et nyt fredningsforslag for Daugbjerg Kalkgruber og de omliggende skovarealer, som har været offentligt bekendtgjort i perioden 1. - 8. november 2000.

Det følger af naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 2, at når der er foretaget offentlig bekendtgørelse af et fredningsforslag, må der ikke foretages noget, som strider mod de foreslåede fredningsbestemmelser.

Ifølge fredningsforslagets § 1 kan der gives mulighed for kommercielle aktiviteter under hensyntagen til de kulturhistoriske, geologiske og

biologiske værdier, herunder forholdene for flagermusene. Ifølge fredningsforslagets § 3 og 4 skal betonforingen fjernes og osteoplagringen ophøre senest 1 år efter fredningens gennemførelse.

Ved vurderingen af sagen, herunder på baggrund af besigtigelsen, finder Naturklagenævnet ikke grundlag for at tilsidesætte fredningsnævnets vurdering, men nævnet finder, at der bør lægges vægt på, at Skov- og Naturstyrelsens har anbefalet, at fredningsnævnets afgørelse bør ændres til en tidsbegrænset tilladelse, så der tages stilling til spørgsmålet om osteoplaget efter 3 - 5 år på grundlag af resultaterne af en overvågning.

Naturklagenævnet vurderer ligesom fredningsnævnet, at betonloftet har et begrænset omfang, og at det vil være vanskeligt at fjerne, uden at det oprindelige grubeloft ødelægges.

For ikke at foregribe fredningsnævnets behandling af fredningsforslaget mener Naturklagenævnet dog, at der kun bør gives en midlertidig dispensation til bevaring af osteoplaget og betonforingen af grubeloftet. Det pålægges samtidig Skov- og Naturstyrelsen at lade iværksætte en overvågning af osteoplagets indvirkning på levestedsvilkårene for flagermusene i kalkgruberne.

På denne baggrund stadfæster Naturklagenævnet hermed Fredningsnævnet for Viborg Amts tilladelse med den ændring, at der alene gives en midlertidig tilladelse foreløbig på 3 år til bevaring af betonforingen af grubeloftet og osteoplaget.

På Naturklagenævnets vegne

Karen Paabøl

Fuldmægtig